

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle kasvinterveyslaiksi sekä laiksi sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle kasvinterveyslaiksi sekä laiksi sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta (HE 11/2019 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Pirjo Tomperi, maa- ja metsätalousministeriö
- lainsäädäntöneuvos Johanna Korpi, ympäristöministeriö
- tutkija Jaana Laamanen, Luonnonvarakeskus
- ylitarkastaja Sari Haikola, Ruokavirasto
- kasvinviljelyasiamies Mika Virtanen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- toimitusjohtaja Timo Taulavuori, Puutarhaliitto ry
- toiminnanjohtaja Jyrki Jalkanen, Kauppapuutarhaliitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- oikeusministeriö
- Suomen metsäkeskus
- Metsäteollisuus ry
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC ry

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi kasvinterveyslaki. Lailla täydennettäisiin kasvintuhoojien vastaisia suojatoimenpiteitä ja virallista valvontaa ja muita virallisia toimia koskevia Euroopan unionin asetuksia. Nykyinen kasvinterveyden suojelemisesta annettu laki kumottaisiin.

Ehdotetussa laissa säädettäisiin toimivaltaisista viranomaisista ja niiden tehtävistä sekä säännösten rikkomisesta tuomittavista rangaistuksista. Hallinnollisiin pakkokeinoihin ehdotetaan uutta hallinnollista seuraamusmaksua, jolla voitaisiin nopeammin reagoida mahdollisiin laiminlyönteihin. Ehdotettu laki sisältäisi myös säännöksiä eräistä kasvintuhoojien vastaisista suojatoimenpi-

Valiokunnan mietintö MmVM 1/2019 vp

teistä annetun asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle jäävistä kasvinterveysriskien hallintatoimista, kuten Suomessa pysyvästi esiintymättömän muun kuin säännellyn tuhoajan leviämisen estämisestä ja biologiseen torjuntaan tai pölytykseen käytettäville makroeliöille asetettavista vaatimuksista.

Euroopan unionin asetukset ovat sellaisinaan Suomessa sovellettavaa oikeutta. Asetuksia täydentävänä laki ei muodostaisi itsenäistä ja kattavaa sääntelykokonaisuutta, vaan sitä sovellettaisiin rinnakkain asetusten kanssa.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi muutosta sakon täytäntöönpanosta annettuun lakiin ehdotetun hallinnollisen seuraamusmaksun johdosta.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 14 päivänä joulukuuta 2019 samanaikaisesti kuin Euroopan unionin kasvintuhoojien vastaisia suojoitoimenpiteitä ja Euroopan unionin virallista valvontaa ja muita virallisia toimia koskevia asetuksia ryhdytään soveltamaan.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valiokunta toteaa, että esityksessä ehdotetaan säädettävän uusi kasvinterveyslaki, jolla täydennetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/2031 (kasvinterveysasetus) ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2017/625 (valvonta-asetus). Samalla kumotaan nykyinen kasvinterveyden suojelemisesta annettu laki (702/2003), jolla on pantu täytäntöön kasvinterveysasetuksen myötä kumottava neuvoston direktiivi 2000/29/EY (kasvinterveysdirektiivi).

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että esityksen tavoitteena on antaa edellä mainittuja EU:n asetuksia täydentävä lainsäädäntö, kuten säännökset toimivaltaisista viranomaisista, tietyistä hallinnollisista pakkokeinoista, rangaistuksista, muutoksenhausta ja korvauksista. Lakia sovelletaan EU:n asetusten kanssa rinnakkain, ja kasvien terveyttä koskeva aineellinen sisältö tulee suoraan kasvinterveysasetuksesta. Nykytilan säilyttämiseksi kansallisia säännöksiä on kuitenkin tarkoitus antaa siltä osin kuin kasvinterveysasetuksen soveltamisala ei sitä estä. Lisäksi sakon täytäntöönpanosta annettuun lakiin ehdotetaan muutosta hallinnollisen seuraamusmaksun johdosta.

Valiokunta toteaa, että kasvintuhoojan hävittämiseksi annetun torjuntapäätöksen perusteella suoritetuista hävittämistoimenpiteistä aiheutuneiden kustannusten korvaamista rajoitettiin Suomessa vuonna 2014 voimaan tulleella lain muutoksella. Hallituksen esityksen mukaan korvausjärjestelmää on tarpeen arvioida uudelleen, mutta kasvinterveyskorvauksia koskevia säännöksiä ei kuitenkaan ehdoteta muutettavaksi tällä esityksellä, vaan ne pysyvät voimassa olevan lain mukaisina. Syynä tälle on EU:ssa valmisteilla oleva uusi rahoitusasetus (Single Market Programme), joka tulee sisältämään säännökset komission avustuksista jäsenmaille tiettyjen kasvintuhoojien hävittämisestä aiheutuneista kustannuksista. Lisäksi asiaa perustellaan tarpeella odottaa, mitä seurauksia kasvintuhoojavakuutusten vakuutusmaksuveron vapautuksella on. Valiokunta korostaa, että korvaus- tai vakuutusjärjestelmien on oltava sellaisia, että ne kannustavat toimijoita ilmoittamaan toimenpiteitä vaativista kasvintuhoojien esiintymisistä viranomaiselle.

Valiokunnan mietintö MmVM 1/2019 vp

Uuden kasvinterveyslain 26 §:n mukaan Ruokavirastolle tulee toimivaltuus määrätä seuraamusmaksu hallinnollisessa menettelyssä. Seuraamusmaksun soveltamisalan piiriin kuuluvat laiminlyönnit, joiden toteen näyttäminen on yksinkertaista ja jotka eivät vaadi tutkinnallisia toimia. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan seuraamusmaksua on Ruokaviraston arvion mukaan tarkoitus käyttää vain poikkeustapauksissa ja ensisijaisesti puute tai rikkomus yritetään saada kuntoon antamalla toimijalle korjauskehotus. Lain 26 §:n 2 momentin mukaan seuraamusmaksun suuruutta arvioitaessa on otettava huomioon menettelyn laatu, vahingollisuus ja toistuvuus. Maksu voidaan jättää määräämättä tai määrätä maksettavaksi vähimmäismäärää (300 euroa) pienempänä, jos tekoa voidaan pitää vähäisenä ja maksun määräämättä jättäminen tai määrääminen vähimmäismäärää pienempänä on kohtuullista laiminlyönnin laatu, toistuvuus, suunnitelmallisuus ja muut olosuhteet huomioon ottaen. Maa- ja metsätalousvaliokunta pitää erittäin tärkeänä, että hallintotoiminnan suhteellisuus- ja tarkoituksenmukaisuusvaatimukset otetaan huomioon seuraamuksista päätettäessä.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa nousi esille kysymys ehdotetun lain hallinnollisen seuraamusmaksun ja rikoslain mahdollisista päällekkäisyyksistä luonnollisten henkilöiden osalta. Hallinnollisen seuraamusmaksun voi lakiehdotuksen mukaan määrätä vain Ruokavirasto. Sen sijaan ELY-keskuksilla ja Tullilla ei kasvinterveyslain mukaan tätä mahdollisuutta ole. Yhdenmukaisen soveltamiskäytännön takaamiseksi seuraamusmaksu ei tule 15 ELY-keskuksen käyttöön. Kuten edellä on todettu, hallinnollisen seuraamusmaksun piiriin kuuluvat vain sellaiset laiminlyönnit, joiden toteen näyttäminen on yksinkertaista ja jotka eivät vaadi tutkinnallisia toimenpiteitä. Lisäksi seuraamusmaksua ei kasvinterveyslain 26 §:n 4 momentin mukaan voi määrätä, jos teosta on kulunut yli kuusi kuukautta. Kyse on esityksen mukaan rikosoikeudellisia rikkomuksia vähäisempinä pidettävistä rikkomuksista tai laiminlyönneistä, joiden osalta toimivaltuus määrätä seuraamusmaksu on vain Ruokavirastolla. Valiokunta katsookin, ettei saadun selvityksen perusteella ole estettä säätää hallinnollisesta seuraamusmaksusta kasvinterveyslaisissa.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että biologisessa torjunnassa käytettävien makroeliöiden käyttö voidaan kieltää, jos ne aiheuttavat uhkaa kasvinterveydelle. Valiokunta pitää perusteltuna selvittää, onko vastaavasti varauduttava tilanteisiin, joissa makroeliöiden käytöstä aiheutuu uhka luonnon monimuotoisuudelle.

Valiokunta pitää tarpeellisena, että lainsäädännön toimivuutta seurataan ja arvioidaan ja että asiasta annetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys vuoden 2021 loppuun mennessä. Valiokunta ehdottaa asiaa koskevan lausumaehdotuksen hyväksymistä (*Valiokunnan lausumaehdotus*).

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Maa- ja metsätalousvaliokunnan päätösehdotus:

Valiokunnan mietintö MmVM 1/2019 vp

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 11/2019 vp sisältyvät 1. ja 2. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy yhden lausuman.(Valiokunnan lausumaehdotus)

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi lainsäädännön toimivuutta sekä antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiasta selvityksen vuoden 2021 loppuun mennessä.

Helsingissä 22.10.2019

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Anne Kalmari kesk
varapuheenjohtaja Ritva Elomaa ps
jäsen Heikki Autto kok
jäsen Markku Eestilä kok
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Mikko Kärnä kesk
jäsen Mikko Lundén ps
jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Anders Norrback r
jäsen Raimo Piirainen sd
jäsen Jenni Pitko vihr
jäsen Piritta Rantanen sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

istuntoasiainneuvos Miika Suves